

"YHDEKSÄNKYMMENTÄ VUOTTA SITTEEN..."

Teksti: Markus Anaja

Tänä vuonna on kulunut 90 vuotta vapaussodastamme, puolustusvoimiemme perustamisesta, suojeluskuntajärjestön perustamisesta ja monesta muusta tapahtumasta. Erialaisten juhlien ja muistotilaisuuksien lisäksi tämä näkyy myös mm. kirjatarjonnassa, josta tässä esitellään muutama julkaisu.

Suomen kunniamerkkijärjestelmä sai alkunsa vuonna 1918 kun Vapaudenristin ritarikunta perustettiin. Valtio palkitsee kansalaisia kunniamerkkien lisäksi myös arvonimillä ja valtionpalkinnoilla. Näitä kaikkia esiteltiin viime talvena Kansallisarkiston hienossa näyttelyssä, jonka yhteydessä pidettyjen luentojen pohjalta on ilmestynyt kirja *Valtio palkitsee - Staten belönar*.

Kirjan artikkelit tarjoavat monipuolisen ja mielenkiintoisen katsauksen Suomen valtion palkitsemismuotoihin sekä taustaksi tietoja myös Ruotsin ja Venäjän palkitsemisjärjestelmistä. Kuten niin usein tämältyyppisissä hankkeissa, myös tämän teoksen artikkeleissa on jossain määrin päällekkäisyyttä, jota toimittamisella olisi voitu karsia. *Valtio palkitsee* ansaitsee kuitenkin selvästi paikkansa meidän harvalukuisessa kunniamerkkikirjallisuuden valikoimassamme.

Vaikka vapaussodasta on kirjoitettu lukematon määrä kirjoja eri näkökulmista, Helsingin tapahtumia ei ole kovinkaan paljon käsitelty. Professori Laura Kolbe ja FM Samu Nyström ovat julkaisseet mielenkiintoisen kirjan *Helsinki 1918 - pääkaupunki ja sota*. Tekstiä täydentää aikalaisvalokuvaaja Gunnar Lönnqvistin ottamat hienot valokuvat. Valitettavasti kuvateksteihin on päässyt joitain virheitä. Sivulla 73 ei ole Smolna, vaan myöhempi Presidentinlinna. Sivulla 75 sotilaat ovat Päävartion edustalla, ei Päävartioston ja sivulla 127 saksalaisten esikunnan - ei "pääesikunnan" - upseerit ovat asettuneet Aleksanteri II:n patsaan luo. Kokonaisuutena kirja on Helsingin historiasta kiinnostuneille varsin mielenkiintoinen.

Vapaussodan jälkipyykkiä on pesty monella tapaa. Hyvin vähälle huomiolle jäänyt näkökulma on sodan taloudelliset seuraukset. Dosentti Mikko Uola on ensimmäisenä koonnut yksityiskohtaisen esityksen "kapinavahinkojen, patteritöiden ja Venäjälle jääneen omaisuuden korvauskysymyksestä 1918 - 1939", kuten hänen uuden kirjansa alaotsikossa sanotaan. *Katastrofin laskut* ei ole lainkaan niin kuivahko kuin saattaisi odottaa, vaan se tarjoaa tavattoman paljon uutta, tai ainakin hyvin vähän tunnettua, ja mielenkiintoista tietoa.

Puolustusvoimissa vietetään useita 90-vuotisjuhlia. Kenttäpiispan johtama puolustusvoimien kirkollinen työ oli ensimmäinen taho, jonka juhlakirja ehti ilmestyä. Kyseessä ei ole tavanomainen historiikki, vaan kirjassa esitellään eri kirkkokuntien ja muiden suuntausten näkemykset sotilassielunhoidosta. Lisäksi esitellään tämän päivän kirkollisen työn eri ulottuvuuksia.

Ilmavoimien 90-vuotisjuhlan merkeissä ilmestyy ainakin kolme kirjaa. Everstien Vilho Lukkarisen ja Veli Pernaan kirjoittamana on juuri ilmestynyt Ilmavoimien historia -sarjassa *Suomen ilmavoimat 1944 - 1980*. Kirjassa selvitetään ilmavoimien organisaation kehittyminen, lentokonehankinnat, koulutus ja suunnittelu. Tämän kirjan rinnalla on hyvä

tutustua myös Jyrki Laukkasen kirjoittamaan teokseen *Suomen ilmavoimat 90 vuotta - Suihkukonekausi 1953 - 2007*. Tämä kirja jatkaa tamperelaisen Apali-kustantamon aiemmin ilmestyneiden ilmavoimien juhlavuosina ilmestyneiden kirjojen sarjaa. Painopiste on lentokalustossa ja -toiminnassa, joita esitellään upeina värikuvina. Kumpaakin kirjaa voi suositella ilmailusta ja ilmavoimien historiasta kiinnostuneille.

Suomalaisten taistelut on laaja katsaus lukuisiin taisteluihin mäkilinnojen ajoilta aina Tali-Ihantalaan asti. Professori Ohto Manninen on toiminut tämän suurteoksen päätoimittajina ja kirjoittajina Ruotsin ja Suomen tunnettuja sotahistorioitsijoita. Kuvituksena on käytetty mm. aikalaistaideteoksia ja vanhoja karttoja. Kirjasta on alun perin ilmestynyt ruotsalainen versio, jota on täydennetty Suomea varten.

Lisää ajankohtaisia kirjaesittelyjä löytyy osoitteessa www.militariafennica.net

John Strömberg, Jussi Nuorteva & Christina Forssell (toim.), *Valtio palkitsee - Sten belönar*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki 2007. 280 sivua, mv- ja värikuvitus.

Laura Kolbe & Samu Byström, *Helsinki 1918. Pääkaupunki ja sota*. Minerva, Helsinki - Jyväskylä 2008. 177 sivua, valokuvakuvitus.

Mikko Uola, *Katastrofin laskut. Kapinavahinkojen, patteritöiden ja Venäjälle jääneen omaisuuden korvauskysymys 1918 - 1939*. Omakustanne 2007. 327 sivua, kuvitettu.

Hannu Niskanen & Valde Palola (toim.), *Rauhan asialla. Puolustusvoimien kirkollinen työ 90 vuotta*. Minerva, Helsinki - Jyväskylä 2008. 221 sivua.

Vilho Lukkarinen & Veli Pernaa, *Suomen ilmavoimat 1944 - 1980*. Ilmavoimien Kiltaliitto, s.l. 2008. 390 sivua, runsaasti kuvitettu.

Jyrki Laukkanen, *Suomen ilmavoimat 90 vuotta - Suihkukonekausi 1953 - 2007*. Apali, Tampere 2008. 224 sivua, runsaasti kuvitettu.

Ohto Manninen (päätoim.), *Suomalaisten taistelut. Ruotsin, Venäjän ja itsenäisen Suomen riveissä*. Tammi, Helsinki 2007. 464 sivua, värikuvitus.